

7. Yamnyts'kyj O. V. *Katehoriia «tsinnosti» u psykholohichnomu vymiri* [Category “values” in psychological terms] *Nauka i osvita*, 2013. # 4, P. 34–37.

Стаття надійшла в редакцію 17.02.2017 р.

УДК 378.147:373.3.011.3-051

ОКСАНА ТРЕТЯК

ksenijat2017@gmail.com

кандидат педагогічних наук

Рівненський державний гуманітарний університет

м. Рівне, вул. Степана Бандери, 12

ФОРМИ ТА МЕТОДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Розкрито структуру авторської технології формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів в умовах кредитно-модульної системи, яка включає три складові: цільову, організаційну та результативну. Описано етапи формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів: адаптаційно-репродуктивний (характеризується особливостями навчально-пізнавальної діяльності студентів-першокурсників у вищих навчальних закладах та їх базовою потребою в адаптації до кредитно-модульної системи навчання), активно-діяльнісний (спрямований на оволодіння системою педагогічних знань, умінь і навичок; усвідомлення своїх можливостей під час реалізації педагогічної діяльності), рефлексивно-творчий (передбачає вироблення індивідуального стилю вчителя початкових класів як активного суб'єкта власної діяльності, що володіє професійною компетентністю). Охарактеризовано форми та методи, які застосовуються у дослідно-експериментальній роботі за спроектованою технологією під час фахової підготовки майбутнього вчителя початкових класів: інтерактивні методи, тренінгові технології, насичення змісту освіти спецкурсами та темами для ознайомлення з означеною проблемою, змістом і вимогами кредитно-модульної системи, навчально-методичне забезпечення відповідно до визначених вимог, робота кураторів, педагогічна практика, діяльність студентських наукових гуртків, науково-практичні конференції та семінари, конкурс педагогічної майстерності тощо.

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність, технологія формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів.

ОКСАНА ТРЕТЯК

кандидат педагогических наук

Ровенский государственный гуманитарный университет,

г. Ровно, ул. Степана Бандеры, 12

ФОРМЫ И МЕТОДЫ РЕАЛИЗАЦИИ ТЕХНОЛОГИИ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Раскрыта структура авторской технологии формирования профессиональной компетентности будущего учителя начальных классов в условиях кредитно-модульной системы, которая включает три составляющие: целевую, организационную и результативную. Описаны этапы формирования профессиональной компетентности будущего учителя начальных классов: адаптационно-репродуктивный (характеризуется особенностями учебно-познавательной деятельности студентов-первокурсников в условиях вуза и их базовой потребностью в адаптации к кредитно-модульной системе обучения), активно-деятельностный (направленный на овладение системой педагогических знаний, умений и навыков; осознание своих возможностей во время реализации педагогической деятельности), рефлексивно-творческий (предусматривает выработку индивидуального стиля учителя начальных классов как активного субъекта собственной деятельности). Охарактеризованы формы и методы, применявшиеся в опытно-

експериментальній роботі по спроектованій технології в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів: інтерактивні методи навчання, тренінгові технології, насичення змісту освіти, спецкурсами і темами для ознайомлення з певною проблемою, змістом і вимогами кредитно-модульної системи, навчально-методичне забезпечення з певними вимогами, робота кураторів, педагогічна практика, діяльність студентських наукових клубів, науково-практичні конференції і семінари, конкурс педагогічного майстерства і тому подібне.

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність, технологія формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів.

OXSANA TRETIAK

Candidate of Pedagogical Science
Rivne State Humanitarian University,
Rivne, Stepan Bandera 12 Street

FORMS AND METHODS OF FORMING TECHNOLOGICAL PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

The following article discloses the structure of the author's technology of formation of professional competence of future teachers of primary school, which includes three components: a targeting, organization and productivity. Moreover, the stages of formation of professional competence of future teachers of primary classes, namely: adaptation and reproductively (it is characterized by features of educational cognitive activity of first-year students in the conditions of higher educational institution and their basic need for adaptation to credit-module systems of training), action-active (directed to mastering students system of pedagogical knowledge, abilities, skills; formation of a professional image of «I», understanding of the opportunities at realization of pedagogical activity, aspiration to self-development, self-improvement, etc.), reflexive and creative (assumes development of individual style of future elementary school teacher as active subject of own activity, also mastering ways of adoption of professionally important decisions, etc. has professional competence, capable to creation of a personal conceptual basis of pedagogical activity) are characterized. Forms and methods used in the course of the experimental work in the projected technology in the educational process of professional training of future primary school teacher are characterized including: interactive methods of training, training technologies, psychology and pedagogical support, saturation of content of education by special courses and subjects for acquaintance with the arisen problem, the contents and requirements of the credit-module system, educational and methodical providing according to certain requirements, work of curators (tutors), student teaching, activity of student scientific circles, research and practical conferences and seminars, a competition of pedagogical skill and so forth.

Keywords: competence, professional competence, technology of professional competence of future primary school teacher.

Якість професійної підготовки сучасного вчителя початкових класів та формування його професійної компетентності залежить від ефективності впровадження відповідної технології навчання, спрямованої на реалізацію педагогічних завдань і досягнення поставлених цілей в умовах оновлення змісту, форм, методів, прийомів, засобів навчання.

Різні аспекти проблеми професійної компетентності педагога висвітлені у працях Н. Бібік, Т. Добудько, Т. Довгої, О. Дубасенюк, М. Євтуха, Ю. Завалевського, І. Зязюна, О. Комар, Н. Кузьміної, О. Ломакіної, А. Маркової, О. Митника, О. Пометун, О. Савченко, Л. Хомич, Л. Хоружої, С. Якименко та інших вчених.

З метою підвищення рівня професійної компетентності сучасного педагога в процесі дослідно-експериментальної роботи нами розроблено авторську технологію формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів в умовах кредитно-модульної системи [8, с. 139]. При проектуванні технології визначено три її основні складові: цільова, організаційна та результативна, в контексті чого окреслено взаємозв'язок ефективності майбутньої педагогічної діяльності з формуванням професійної компетентності студента педагогічного ВНЗ у ході його навчальної діяльності.

Цільова складова технології визначає цілі та завдання педагогічних перетворень. Організаційна включає форми, методи, прийоми, засоби, етапи (адаптаційно-репродуктивний, активно-діяльнісний,

рефлексивно-творчий) навчальної діяльності майбутніх учителів. З метою реалізації авторської технології застосовувалися такі організаційні та змістові форми роботи: тренінгові заняття, презентації, лекції, семінарські та практичні заняття, «круглі столи», робота в гуртках, залучення студентів до наукової роботи, участі в науково-практичних конференціях, олімпіадах, конкурсах педагогічної майстерності, тематичних акціях тощо. Результативна складова технології відображає очікувані результати від її впровадження на трьох рівнях: суб'єктному (макрорівень – рівень випускника ВНЗ); професійному (мезорівень – рівень освітнього середовища ВНЗ); суспільному (макрорівень – рівень суспільства).

Метою статті є охарактеризувати форми та методи реалізації технології формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів в умовах кредитно-модульної системи на кожному етапі його навчальної діяльності.

Адаптаційно-репродуктивний етап формування професійної компетентності майбутнього фахівця характеризується особливостями навчально-пізнавальної діяльності студентів-першокурсників в умовах ВНЗ та їх базовою потребою в адаптації до кредитно-модульної системи навчання. Цей етап спрямований на: формування чіткого уявлення про особливості навчання студента в умовах кредитно-модульної технології навчання, специфіку педагогічної діяльності; оволодіння студентами знаннями про сутність і зміст обраної професії, особливості кредитно-модульної системи навчання; формування умінь та навичок навчальної діяльності (у т.ч. самостійної), на якій побудована кредитно-модульна система професійної підготовки; усвідомлення професійно-ціннісних орієнтацій; формування уявлення про професійну компетентність вчителя, його функції, вимоги, особливості педагогічної діяльності; розвиток мотивації до педагогічної діяльності; прагнення до свідомого засвоєння навчального матеріалу в процесі професійної підготовки тощо.

На нашу думку, адаптаційно-репродуктивний етап є важливим у системі формування професійної компетентності студентів, оскільки зумовлює подальший характер навчальної діяльності студентів. Технологія формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів на цьому етапі передбачає усвідомлення і прийняття студентами проблеми формування професійної компетентності вчителя, необхідності отримання системних знань, умінь та навичок, вивчення основних компетентнісних категорій тощо. З метою реалізації зазначених умов ефективного формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у ВНЗ на адаптаційно-репродуктивному етапі застосовувалися такі організаційні та змістові форми роботи, як:

- 1) введення теми «Професійна компетентність сучасного вчителя початкових класів» до курсу «Вступ до спеціальності»;
- 2) впровадження спецкурсу «Вища освіта України та Болонський процес»;
- 3) розроблення методичних рекомендацій для кураторів академічних груп та організація семінарів кураторів з проблеми навчальної адаптації студентів;
- 4) тренінги навчальної адаптації для першокурсників;
- 5) психолого-педагогічна підтримка студентів з утрудненою адаптацією (сільської молоді, молоді з уразливих груп населення);
- 6) робота студентського братства з організації позанавчальної діяльності студентів-першокурсників.

Уведення теми «Професійна компетентність сучасного вчителя початкових класів» у зміст курсу «Вступ до спеціальності» має на меті сформувати в майбутніх учителів початкових класів уявлення про зміст та критерії сформованості професійної компетентності вчителя, актуалізувати їхню активність у розвитку цієї інтегрованої якості. Тема передбачає ознайомлення студентів з поняттями «компетентність», «компетенція» і «професійна компетентність вчителя», трактування зазначених понять сучасними науковцями. У лекції розкрито актуальність формування професійної компетентності сучасного фахівця з метою підвищення рівня його конкурентоспроможності на світовому ринку праці; зазначено, що ВНЗ покликаний формувати вчителя нової генерації, здатної не лише досягати поставлених завдань, а й забезпечувати перспективний розвиток учня, розвивати професійні й особистісно значущі якості, формувати духовні цінності, найважливіші моральні якості. Формуванню такого вчителя покликаний компетентнісний підхід в освіті, який відображає сучасні тенденції розвитку освіти в умовах кредитної трансферно-накопичувальної системи.

Впровадження навчального спецкурсу «Вища освіта України та Болонський процес» покликане здійснювати систематичний і цілеспрямований вплив на різнобічний розвиток особистості кожного студента; формування професійних знань, умінь, якостей майбутнього фахівця освітньої сфери; становлення конкурентоспроможного, творчо активного, самодостатнього, здатного до

самореалізації фахівця, національно свідомого громадянина з духовними орієнтирами та загальнолюдськими цінностями. Засвоєнню вказаного спецкурсу сприяють проблемні лекції, практичні заняття, диспути, евристичні бесіди, робота в групах, самостійна робота студентів [3, с. 62–65].

Робота кураторів спрямовується на консультування першокурсників щодо особливостей навчання за кредитно-модульною системою, використання універсальної системи оцінювання навчальних досягнень студентів, інтерпретації національних систем оцінювання вищої освіти [8, с. 265].

Під час тренінгів навчальної адаптації студенти аналізують переваги та недоліки навчання в умовах кредитно-модульної системи та проєктують плани власного професійного зростання. Під час опрацювання функцій, цілей, завдань та принципів кредитно-модульної системи увагу учасників тренінгу зосереджено на тому, що підготовка фахівця в означених умовах передбачає вирішення наступних завдань: відходу від традиційної схеми «навчальний семестр – навчальний рік, навчальний курс»; раціонального поділу навчального матеріалу дисципліни на модулі і перевірки якості засвоєння теоретичного і практичного матеріалу кожного модуля; перевірки якості підготовки студентів до кожного лабораторного, практичного чи семінарського заняття; використання більш широкої шкали оцінки знань; вирішального впливу суми балів, одержаних протягом семестру, на підсумкову оцінку з навчальної дисципліни; стимулювання систематичної самостійної роботи студентів протягом семестру і підвищення якості їх знань; підвищення об'єктивності оцінювання знань студентів; запровадження здорової конкуренції в навчанні; виявлення та розвиток творчих здібностей студентів [1, с. 95].

Кредитно-модульна система підготовки фахівця запроваджується з метою подальшої демократизації навчального процесу, організації найбільш раціонального і ефективного засвоєння визначених знань, стимулювання суб'єктів учіння до систематичної навчальної праці, формування самооцінювальних дій, перетворення контролю на дієвий механізм управлінського процесу та посилення мотиваційного компонента [5, с. 116]. Мотивація навчальної діяльності є однією з важливих умов формування професійної компетентності, оскільки мотивація на навчання, усвідомлення і цілеспрямованість діяльності студента спільно визначають суть його навчально-пізнавальної і майбутньої професійно-педагогічної діяльності.

Активно-діяльнісний етап апробації технології спрямований на досягнення таких завдань: оволодіння студентами системою педагогічних знань, умінь і навичок та їх практична реалізація; становлення професійного образу «Я», усвідомлення своїх можливостей під час реалізації педагогічної діяльності; прагнення до саморозвитку, самовдосконалення тощо. Цьому етапу характерний проблемний характер навчально-пізнавальної діяльності студентів, використання інтерактивних методів, інноваційних засобів та форм навчання.

На активно-діялісному етапі педагогічних перетворень формування професійної компетентності студентів експериментальних груп увага зверталася на впровадження таких засобів підвищення ефективності досліджуваного процесу:

- 1) оптимізація викладання професійно зорієнтованих дисциплін в контексті формування у майбутнього вчителя початкових класів компетентностей використання потенціалу цих навчальних дисциплін у педагогічній діяльності;
- 2) уведення завдань для формування окремих компонентів професійної компетентності у процес планування та викладання професійно орієнтованих дисциплін;
- 3) розробка і запровадження спецкурсу «Педагогічна етика вчителя початкових класів», гуртка-тренінгу «Професійний розвиток майбутнього вчителя початкових класів»;
- 4) удосконалення змісту і завдань педагогічної практики для формування операційно-діялісного компоненту професійної компетентності студентів;
- 5) адаптація навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін згідно з вимогами кредитно-модульної системи;
- 6) застосування інтерактивних методів навчання;
- 7) упровадження тренінгів професійно важливих якостей особистості;
- 8) організація позанавчальної та волонтерської діяльності студентів.

Ефективними видами роботи на цьому етапі є індивідуальні навчально-дослідні завдання – форма оптимізації самостійної роботи студентів, що виконується на основі знань, умінь і навичок, одержаних в процесі аудиторних занять; виконання навчальних та соціальних проєктів; розробка наукових тестів, кросвордів, ребусів, які спрямовувалися на розвиток активності, творчості, самостійності, ініціативності, дослідницьких здібностей студентів.

З метою забезпечення зростання педагогічного ефекту розроблено критерії відбору навчальних завдань, що: відповідали рівню сформованості професійної компетентності і потребам й інтересам студентів; були логічно пов'язаними з навчальним матеріалом та відповідали навчальній темі; були цікавими за змістом, захоплювали студентів та активізували їх навчальну діяльність; були пов'язаними з сучасними науковими знаннями та стандартами; мали творчий характер; мали професійний характер; містили навчальний матеріал, який легко запам'ятовувався та формував необхідні знання; орієнтували студентів у послідовності його виконання; були націленими на реалізацію завдань курсу; вводилися у зміст занять в органічній єдності з логікою викладу попереднього навчального матеріалу у межах змістового модулю; були спрямованими на розкриття найбільш складних положень та проблем навчальної теми; були допоміжним джерелом інформації, містили науково-теоретичні положення; лаконічно та образно відображали результати наукових досліджень; підвищували ефективність заняття. Підібрані навчальні завдання професійної спрямованості сприяли зорієнтованості особистості студентів на саморозвиток, творчість, професіоналізм, націлювали особистість на самореалізацію.

Для оптимізації процесу формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів в умовах кредитно-модульної системи на викладача ВНЗ покладається завдання забезпечити: організацію навчального процесу, створення навчально-методичного забезпечення, науковий рівень викладання, раціональне використання технологій, форм, методів і засобів у навчальному процесі, посилення мотивації навчання, оцінювання рівня професійної підготовки студентів, надання методичної допомоги в опануванні знаннями, вміннями і навичками.

Для цього з дисциплін професійного спрямування нами були здійснені: реструктуризація навчальних та робочих програм; оновлення комплексного методичного забезпечення дисциплін відповідно до галузевих стандартів; впровадження модульної побудови навчальних програм; використання організаційних форм та методів навчання; впровадження тестових технологій контролю рівня навчальних досягнень студентів.

В умовах упровадження компетентнісного підходу до підготовки майбутнього вчителя початкових класів ми спрямовували свої зусилля на впровадження сучасних систем організації навчального процесу та контролю якості навчання, ефективного поєднання навчальної та наукової роботи, посилення практично-професійного напрямку змісту навчальних дисциплін професійного спрямування, перенесення акцентів на індивідуальний розвиток студентів за рахунок зменшення частки репродуктивної діяльності, урахування знань, які студенти отримують самостійно використовуючи навчально-методичне забезпечення дисциплін.

З метою ефективної організації самостійної роботи студентів з кожної дисципліни нами розроблено інтерактивні комплекси навчально-методичного забезпечення дисциплін (ІКНМЗД), що є інноваційною формою методичного забезпечення навчальної діяльності в умовах кредитно-модульної системи, які підготовлені в електронному форматі та розміщені у комп'ютерній мережі ВНЗ.

У ІКНМЗД щодо формування професійної компетентності майбутнього фахівця в умовах кредитної трансферно-накопичувальної системи враховано концептуальні засади викладання кожної дисципліни та містяться наступні елементи:

- навчальна та робоча програми курсу, які розкривають професійні компетентності та компетенції, що формує кожна дисципліна, основні її характеристики, вступ, тематичний план викладання (погодинний розподіл теоретичної і практичної складової), зміст дисципліни;
- забезпечення теоретичної складової викладання дисципліни, що складається з опорного конспекту лекцій, пакета візуального супроводу курсу;
- забезпечення практичної складової викладання дисципліни: плани семінарських (практичних, лабораторних) занять, які передбачають формування практично-професійних компетенцій, впровадження інтерактивних технологій навчання. Їх метою є проєкція знань на практику використання, формуючи професійну компетентність майбутнього вчителя початкових класів;
- забезпечення самостійної роботи студента здійснюється засобами методичних рекомендацій для самостійного вивчення дисципліни, які містять завдання для самостійної роботи, інформацію щодо її змісту і форм, форми контролю за її виконанням та для самостійної індивідуальної роботи з окремих тем для поглибленого вивчення дисципліни з метою підвищення рівня підготовки та розвитку індивідуальних творчих здібностей студентів;

- забезпечення системи поточного та підсумкового контролю з дисципліни, що складається з переліку видів навчальних робіт студентів: тестів, завдань модульної контрольної роботи, екзаменаційних завдань та критеріїв їх оцінювання;

- забезпечення термінологічного словника з дисципліни, де зазначено ключові поняття та категорії навчальної дисципліни;

- перелік основної та додаткової літератури з навчальної дисципліни, інтернет-ресурсів.

Для розвитку професійно значущих рис особистості майбутніх учителів розроблено і реалізовано систему тренінгових занять «Професійний розвиток майбутнього вчителя початкової школи» [6]. Зміст тренінгу вибраний з урахуванням специфіки майбутнього фаху студентів, зокрема вчителя початкових класів, і спрямований на оволодіння професійними знаннями та вміннями, розвиток професійно-значущих якостей, забезпечення здатності до навчання упродовж життя, адаптації на ринку праці. Основною метою тренінгу є формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів [2, с. 255–259].

Для досягнення вказаної мети у навчально-виховний процес ВНЗ нами розроблено і впроваджено спецкурс «Педагогічна етика вчителя початкових класів» [7, с. 144–146].

Рефлексивно-творчий етап реалізації педагогічної технології передбачає вироблення індивідуального стилю майбутнього вчителя початкових класів як активного суб'єкта власної діяльності, що володіє професійною компетентністю, здатного до побудови особистої концептуальної основи педагогічної діяльності і оволодіння способами прийняття професійно важливих рішень.

Для залучення студентів до творчого самовираження у майбутній фаховій діяльності у процес професійної підготовки експериментальних груп впроваджено:

- 1) діяльність студентських наукових гуртків та проблемних груп щодо сучасних технологій навчання і виховання молодших школярів, залучення студентів до наукових публікацій з означеної проблеми;

- 2) розробка і запровадження спецкурсу «Професійна підготовка вчителя»;

- 3) організація і проведення науково-практичних семінарів, конференцій із залученням студентів, викладачів та учителів шкіл з метою обговорення практичних проблем в системі ВНЗ – школа;

- 4) проведення конкурсу педагогічної майстерності;

- 5) виконання комплексних кваліфікаційних робіт;

- 6) проведення моніторингу рівня сформованості професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів.

Діяльність студентських наукових гуртків та проблемних груп, залучення студентів до наукових публікацій реалізовано в межах Центру професійного розвитку науково-педагогічних працівників, учителів, студентів, що діє при кафедрі педагогіки початкової освіти Рівненського державного гуманітарного університету (РДГУ). Відповідно до проблематики нашого дослідження діяв науковий напрям «Професійна компетентність сучасного вчителя початкової школи» [8, с. 288–290].

У процес професійної підготовки студентів експериментальних груп запроваджено спецкурс «Професійна підготовка вчителя», який є підсумовуючим у структурі педагогічної підготовки майбутнього вчителя початкових класів у ВНЗ, сприяє становленню конкурентоспроможних фахівців у європейському просторі вищої освіти [4, с. 123–126].

Наукове становлення майбутнього вчителя початкових класів відбувається шляхом залучення студентів до участі в науково-практичних конференціях, семінарах, «круглих столах», олімпіадах, гуртках, де вони викладають власні погляди на досліджувану проблему, беруть участь у дискусіях, презентують проекти, читають есе тощо.

З цією метою на базі кафедри педагогіки початкової освіти РДГУ започатковано щорічне проведення науково-практичного семінару «Сучасний вчитель початкових класів» за участю учителів шкіл міста та області, представників міського управління освіти, викладачів педагогічних кафедр та студентів. На семінарі розглядаються актуальні проблеми за такими тематичними напрямками: умови підвищення конкурентоспроможності вчителя початкових класів; синергетичні засади формування професійної компетентності вчителя початкових класів; використання інтерактивних технологій у процесі професійної підготовки формування особистості вчителя початкових класів у сучасному освітньому просторі; готовність майбутнього вчителя початкових класів до педагогічної діяльності на основі компетентнісного підходу; адаптація молодого вчителя початкових класів до практичної діяльності у школі; формування професійних якостей майбутнього вчителя; професійне та особистісне зростання майбутнього вчителя початкових класів на різних рівнях його становлення тощо. Семінар спонукає студентів до активної цілеспрямованої діяльності з метою набуття знань,

умінь та навичок в процесі фахової підготовки у ВНЗ, обміну інформацією, прийняття рішень, пошуку відповідей на питання з певної проблеми й ін.

Забезпечення науково-дослідницької роботи студентів у процесі формування їх професійної компетентності включає написання і захист рефератів, курсових, бакалаврських, дипломних та магістерських робіт. Під час дослідно-експериментальної роботи нами було вдосконалено тематику таких робіт для студентів педагогічного факультету кваліфікації «Вчитель початкових класів» [8, с. 295].

Студенти експериментальних груп брали участь в конкурсі педагогічної майстерності «Тиждень педагогіки початкової освіти» педагогічного факультету РДГУ. Його основні завдання: підготовка стінгазети; підготовка і проведення фрагмента уроку з використанням інноваційних технологій навчання; конкурс ерудитів педагогічної майстерності; презентація власних проєктів за темою «Сучасний вчитель початкової школи України». В рамках проєкту студенти проголошували власне професійне кредо, будували модель ідеального вчителя початкових класів, враховуючи професійно значущі якості особистості вчителя, знання, уміння та навички, необхідні для педагогічної професії, створювали імідж сучасного вчителя, декламували культуру мовлення, демонстрували свій стиль роботи тощо.

Отже, представлені форми та методи реалізованої технології сприяють ефективному формуванню професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів.

Подальшого розгляду потребують питання науково-методичного супроводу професійного зростання студентів упродовж навчання у ВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаров С. М. Кредитно-модульна система організації навчального процесу: методичні аспекти: монографія / С. М. Гончаров, В. А. Гурін. – Рівне: НУВГП, 2008. – 626 с.
2. Перець О. М. Навчальний тренінг як ефективний засіб формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів / О. М. Перець // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. – 2011. – Вип. 14 (24). – С. 255–259.
3. Перець О. М. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя у процесі викладання дисципліни «Вища освіта України та Болонський процес» / О. М. Перець // Вища освіта України (додаток 1): тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». – № 2. – Т. 2. – Рівне: РДГУ, 2007. – С. 62–65.
4. Перець О. М. Професійна підготовка вчителя як засіб формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів в умовах ВНЗ / О. М. Перець // Вісник кафедри педагогіки початкової освіти. – Рівне, 2011. – № 4: Професійний розвиток педагога. – С. 123–126.
5. Прокопенко І. Ф. Педагогічні технології: навч. посібник / І. Ф. Прокопенко, В. І. Євдокимов. – Харків: Колегіум, 2005. – 224 с.
6. Третяк О. Професійний розвиток майбутнього вчителя початкової школи: навчально-педагогічний тренінг (для студентів напряму підготовки «Початкова освіта») / О. Третяк. – Рівне: РДГУ, 2014. – 96 с.
7. Третяк О. Спецкурс «Педагогічна етика вчителя початкових класів» як засіб формування професійної компетентності сучасного педагога / О. Третяк // Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2016. – Вип. 20. – С. 144–146.
8. Третяк О. М. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів в умовах кредитно-модульної системи вищого навчального закладу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / О. М. Третяк. – Житомир, 2014. – 298 с.

REFERENCES

1. Honcharov S. M., Huryn V. A. *Kredytno-modulna systema orhanizatsii navchalnoho protsesu: metodychni aspekty: monohrafiia* [The Credit-module system of organization of educational process: is methodical aspects], Rivne, 2008, 626 p.
2. Perets O. M. *Navchalnyi treninh yak efektyvnyi zasib formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv* [Educational training as effective means of forming of professional competence of future teacher of initial classes], Scientific magazine of NPU the name of M. P. Drahomanov. Series 16: Creative personality of teacher: problems of theory and practice, 2011. V. 14 (24), P. 255–259.
3. Perets O. M. *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia u protsesi vykladannia dysypliny «Vyshcha osvita Ukrainy ta Bolonskyi protses»* [Forming of professional competence of future teacher in the process of teaching of discipline «Higher education of Ukraine and Bolonskyi

- process»], Higher education of Ukraine (addition 1): thematic producing. «Pedagogics of higher: methodology, theory, technologies», Rivne: RSUH, 2007. V. 2, P. 62–65.
4. Perets O. M. *Profesiina pidhotovka vchytelia yak zasib formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv v umovakh VNZ* [Professional preparation of teacher as means of forming of professional competence of future teacher of initial classes is in the conditions of institution of higher educational establishment], Bulletin of the Department of Pedagogy of elementary education, Rivne, 2011. # 4, Professional development of teachers, P. 123–126.
  5. Prokopenko I. F., Yevdokymov V. I. *Pedahohichni tekhnolohii: navch. posibnyk*. [Pedagogical technologies: of train aid.], Kharkiv, 2005, 224 p.
  6. Tretiak O. *Profesiinyi rozvytok maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly: navchalno-pedahohichni treninh (dlia studentiv napriamu pidhotovku «Pochatkova osvita»* [Professional development of future teacher of initial school: the educational-pedagogical training (for students straight preparations «Primary education»)], Rivne: Rivne state university of the Humanities, 2014, 96 p.
  7. Tretiak O. *Spetskurs «Pedahohichna etyka vchytelia pochatkovykh klasiv» yak zasib formuvannia profesiinoi kompetentnosti suchasnoho pedahoha* [The special course is «Pedagogical ethics of teacher initial classes as means of forming professional competence of modern teacher], Materials of the International research and practice internet-conference of «Tendency and prospect of development science and education in the conditions of globalization»: Collection sciences. Labours it is Pereiaslav-Khmelnytskyi, 2016. V. 20, P. 144–146.
  8. Tretiak O. M. *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv v umovakh kredytno-modulnoi systemy vyshchoho navchalnoho zakladu* [Forming of professional competence of future teacher of initial classes in the conditions of the credit-module system of higher educational establishment], dys. ... kand. ped. nauk, 13.00.04, Zhytomyr, 2014, 298 p.

Стаття надійшла в редакцію 11.03.2017 р.

УДК 378.011.3-051:57

МАРІЯ БІЛЯНСЬКА

mary_skiba@ukr.net
кандидат педагогічних наук, доцент
Інститут вищої освіти НАПН України,
м. Київ, вул. Бастионна, 9

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ ДО ЕКОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Обґрунтовано тлумачення поняття «готовність майбутніх учителів біології до еколого-педагогічної діяльності» як особистісної характеристики. Визначено рівні вказаної готовності: елементарний (початковий), репродуктивно-продуктивний (середній) і творчий (високий). Наведено результати експериментальної перевірки готовності студентів до еколого-педагогічної діяльності після вивчення дисциплін «Організація еколого-педагогічної діяльності», «Технології екологічної освіти і виховання», «Методика навчання екології» та проходження педагогічної практики. Шляхом експериментального дослідження встановлено рівні сформованості у майбутніх учителів біології мотиваційного, ціннісного, змістового, діяльнісного та емоційно-вольового компонентів готовності до еколого-педагогічної діяльності. На основі аналізу результатів дослідження зроблено висновок про позитивні тенденції у формуванні мотивів, цінностей, знань, умінь і навичок, емоційно-вольових якостей студентів, що сприяють формуванню готовності майбутніх учителів біології здійснювати еколого-педагогічну діяльність у загальноосвітніх навчальних закладах (ЗНЗ).

Ключові слова: *готовність, рівні готовності, експериментальне дослідження, майбутні учителі біології, еколого-педагогічна діяльність.*

МАРИЯ БИЛЯНСКАЯ

кандидат педагогических наук, доцент
Институт высшего образования НАПН Украины,
г. Киев, ул. Бастионная, 9